

М. Г. Сухович, студент 4 курсу,
факультет міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУПЕРЕЧЛИВА ПРИРОДА ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ПРИРОДА І НАСЛІДКИ

У статті розкрито сутність поняття «глобалізація». Проаналізовано її основні суперечності. Досліджено процеси глобальної економічної стратифікації. Розроблено рекомендації щодо подолання негативних проявів глобальних трансформацій.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: глобалізація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, стратифікація, трансформація, інтеграція, дезінтеграція, локалізація.

Зростаюча інтернаціоналізація світового господарства, динамічна транснаціоналізація господарських зв'язків та все більша лібералізація міжнародних торгово-економічних відносин наприкінці ХХ початку ХХІ століття стимулювали активний розвиток політичних, економічних, соціо-культурних та інших процесів, сукупність яких можна охарактеризувати поняттям «глобалізація», яка привнесла у світову економіку такі важливі елементи, як азійську пропозицію робочої сили, північноамериканську демократичну модель суспільства, західноєвропейську та південноамериканську інтеграцію. Саме глобалізація призвела до зміни способів діяльності підприємців, компаній, держав і наддержавних утворень; сприяла появі нових сфер функціонування фінансових ринків. Проте, незважаючи на все це, досі не існує єдиного трактування терміну «глобалізація», який набуває дедалі більшої неоднозначності.

Багатогранність глобалізації як явища зумовила численну кількість підходів до її вивчення і трактування. Дану проблематику було досліджено у працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як Е. Азроянц, Р. Вейд, М. Портер, І. Іванов, Д. Лук'яненко, Т. Кальченко, З. Луцишин, В. Чернега та ін.

У сучасних умовах розвитку світової економіки, практично всі сфери суспільного життя підпадають під вплив глобалізації, безповоротність та неоднозначність наслідків якої потребують де-

тального вивчення з метою максимізації маржинального позитивного впливу як на глобальну економіку в цілому, так і на регіональні та національні економіки зокрема.

У найбільш загальному сенсі під глобалізацією розуміють швидке та вільне поширення крізь національні кордони інформації, технологій, ідей, товарів та послуг, праці та капіталу. Це сприяє зникненню торгово-інституціональних бар'єрів, які протягом століть ототожнювались із суверенітетом країни.

Таким чином, глобалізація робить світ ближчим у розрізі простору та часу, перетворюючи його у глобальний ринок, на якому товари, послуги та ідеї доступні кожному, будь-де та у будь-який час.

Проте, незважаючи на різноманітність підходів до вивчення глобалізації, усі економісти наголошують на її суперечливій природі, яка у теорії та на практиці демонструє не просто відмінні, але подекуди й парадоксальні тенденції.

Наукові дослідження останніх десятиліть вбачають основну причину такої суперечливості глобальних трансформацій у несумісності нових глобальних технологічних можливостей із існуючими у сучасному суспільстві пріоритетами боротьби та суперництва.

Разом із тим, аналіз динаміки розвитку економік окремих країн у контексті їх глобального розвитку дає змогу виокремити основні суперечності глобалізації, а саме:

— глобалізація та локалізація, які найбільше проявляються у економічній та соціокультурній сферах (феномен домашнього зміщення у фінансовій сфері, цивілізаційна глокалізація тощо);

— інтеграція та дезінтеграція країн, у т. ч. у межах регіональних об'єднань;

— уніфікація та різноманіття держав за рівнем економічного розвитку.

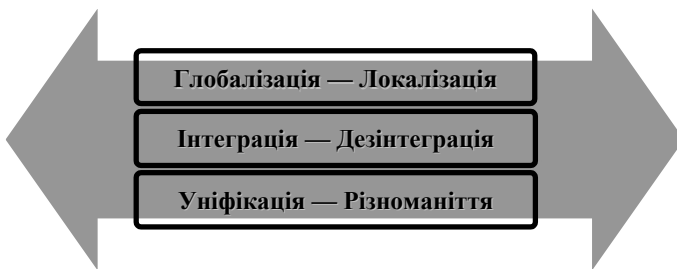

Рис. 1. Основні суперечності глобалізації

Остання найбільш яскраво демонструє парадоксальний характер глобалізації. Зазвичай, один із найбільш позитивних наслідків

глобалізації економісти вбачають у вирівнюванні соціально-економічного розвитку країн світу. Однак ґрунтовніший аналіз економічних показників дає змогу простежити зростаюче відставання країн, що розвиваються, від розвинених країн, яке ототожнюється з глобальною стратифікацією.

Утворення так званих глобального центру та глобальної периферії простежується в наступному прикладі: середній показник ВВП на душу населення у країнах «золотого мільярду» у 1960 році в 30 разів перевищував відповідний показник у країнах, де проживає 20 % найбіднішого населення світу. Даний показник динамічно зростає, і вже у 2003 році доходи «золотого мільярду» у 78 разів перевищували доходи 20 % найбідніших людей планети.

Про значну економічну прірву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, свідчать також наступні дані:

— сукупний статок 3 найбагатших людей планети у 2006 році перевищував сукупний ВВП 54 найбідніших країн;

— сукупний статок 84 найбагатших людей світу у 2006 році перевищив за обсягами ВВП Китаю, де на той час проживало понад 1,3 млрд осіб;

— загальносвітовий показник коефіцієнта Джині, який вказує на розшарування населення за рівнем доходу, у 1970 році становив 0,41, а вже у 2005 — 0,52.

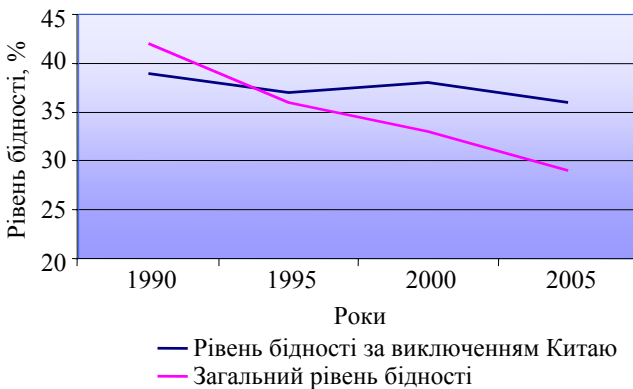

Рис. 2. Динаміка змін показників бідності у період з 1990 по 2005 рр.

Аналітики Світового банку у Звіті про світовий розвиток за 2006 рік відзначали, що частка населення, яка живе за межею бідності (а таким населенням за методологією Світового банку ви-

знаються ті люди, сукупний дохід яких не перевищує 1,25 долари США на день), скоротилася з 1,4 млрд осіб до 1,2 млрд осіб у період з 1990 до 2005 року. Сучасні науковці пояснюють цю тенденцію перш за все зростаючим економічним розвитком Індії та Китаю.

Як видно на графіку, показники бідності у країнах за виключенням Китаю суттєвих змін за останні 15 років не зазнали. Економічне розшарування країн, на нашу думку, зумовлене і тим, що темпи зростання економік розвинених країн хоча у відносних показниках і поступаються країнам, які розвиваються, проте в абсолютних показниках такий розрив може у десятки, а то й сотні разів перевищувати результати функціонування країн периферії.

Наприклад, темпи приросту ВВП на душу населення у 2007 році порівняно із 2006 склали 25,8 % у Ефіопії, яка входить до 5 держав із найнижчим показником ВВП на душу населення, та 14,8 % у Ісландії, яка входить до п'яти держав-лідерів за цим критерієм, натомість в абсолютних показниках ВВП на душу населення в Ефіопії за рік зросло лише на 42 долари США, в той час як в Ісландії — майже на 8000 доларів США.

Рис. 3. Диспропорції економічного розвитку Ісландії та Ефіопії

Таким чином, потенціал для прискорення якісної складової темпів економічного зростання у високорозвинених країн є суттєво вищим. Як свідчать розрахунки економістів, тільки незначна частка країн, що розвиваються, спроможні наздогнати за показником ВВП на душу населення держави великої двадцятки.

Узагальнюючи думки провідних вітчизняних і зарубіжних економістів та науковців, можна конкретизувати основні завдан-

ня для світової спільноти щодо подолання негативних наслідків глобальних трансформацій:

- створення ефективного та дієвого інституціонального середовища, що сприятиме економічному та соціальному розвитку країн на мікро-, мезо-, та макрорівнях;

- формування та розвиток національних інноваційних систем, як ключового фактора переходу до нових технологічних укладів;

- проведення активної інтеграційної політики з метою подолання диспропорцій якості життя населення.

У даному контексті, для розвинених країн, важливими є наступні кроки:

- сприяння розвитку країн, що розвиваються, шляхом залучення інвестицій в їх економіку та надання кредитів для розвитку;

- підтримка та стимулювання освітнього та культурного обміну із країнами, що розвиваються;

- активізація роботи міжнародних інститутів з метою мінімізації негативного впливу глобальних, у тому числі і кризових явищ на темпи економічного зростання країн третього світу.

Підсумовуючи усе вищезазначене, слід відмітити, що економічні диспропорції є логічним наслідком ринкової моделі економіки, які уособлюють невідворотний компонент економічного розвитку. Критичні оцінки надлишкового економічного зростання, так само як і зростаючої стратифікації, слугують ознакою того, що глобалізація має бути спрямована на забезпечення добробуту та зростання якості життя.

Економічні диспропорції залишаються рушійним чинником економічного прогресу, але, тим не менш, їх масштаб має забезпечувати мирний і стабільний розвиток світової економіки, а не сприяти міжнародним політичним конфліктам і економічним війнам, які є наслідком зростаючої поляризації між незначною кількістю багатих країн та рештою бідних. У даному контексті, пошук нових методів боротьби із негативними наслідками глобальних трансформацій забезпечить розвиток «глобалізації із людським обличчям». Така мета є не лише поточним завданням, але й першочерговою ціллю людства на шляху до сталого розвитку.

Література

1. *Азроянц Э. А.* Глобализация: катастрофа или путь к развитию? Современные тенденции мирового развития и политические амбиции. — М.: Издательский дом «Новый век».

2. Глобализация: человеческое измерение. — М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет); Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2003.

3. *Кальченко Т. В.* Глобальна економіка: методологія системних досліджень: Монографія. — К.: КНЕУ, 2006.

4. *Кальченко Т. В.* Концептуальні засади теоретичної ідентифікації часових кордонів глобалізації — К.: КНЕУ, 2005.

5. *Луцишин З. О.* Трансформація сітової фінансової системи в умовах глобалізації. — К.: Видавничий центр «Друк», 2002.

6. *Чернега О. Б.* «Новий регіоналізм» на сучасному етапі глобалізації // Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества. Сб. науч. трудов. — Свиштов-Донецк: ДонНУ — СА «Д. А. Ценов». — 2006.

7. *Чешков М. А.* Смысл противостояния: не альтернативность, но вариабельность // МЭиМО. — № 6. — 2002. — С. 24—30.

8. Martin Wolf, «Financial crisis tests durability of globalization». — 10 October 2008 — official web-site of Financial Times.

9. Robert Hunter Wade GLOBALIZATION, POVERTY AND INCOME DISTRIBUTION: DOES THE LIBERAL ARGUMENT HOLD? — The London School of Economics is a School of the University of London.

10. Theotonio Dos Santos, «The Structure of Dependence,» in K.T. Fann and Donald C. Hodges, eds., Readings in U.S. Imperialism. Boston: Porter Sargent, 1971, p. 226).

Статтю подано до редакції 24.02.09 р.

УДК 65.011.1

Т. В. Омеляненко, канд. екон. наук, доц.,
докторант ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СВІТОВА ФІНАНСОВА КРИЗА ТА МОЖЛИВІ ЗМІНИ КОНФІГУРАЦІЙ ВИРОБНИЧИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ

У складі виробничої стратегії підприємства виділено чотири групи визначальних рішень, по кожній з котрих сформульовано передбачення стосовно їх найімовірніших змін внаслідок світової фінансово-економічної кризи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: виробнича стратегія, виробничо-стратегічні рішення, підприємство, криза.